

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ТА АДВОКАТУРИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
КАФЕДРА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДЕНЬ ЦИВІЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Матеріали круглого столу
25 жовтня 2025 р.

За загальною редакцією
проф. К. В. Гусарова

Електронне наукове видання

Харків – 2025

УДК 347.9
Є24

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
кафедрою цивільної юстиції та адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Організаційний комітет

Гусаров К. В. – д-р юрид. наук, проф., завідувач кафедри цивільної юстиції та адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, чл.-кор. НАПрН України;

Щербанюк О. В. – д-р юрид. наук, проф., завідувачка кафедри процесуального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Жушман М. В. – канд. юрид. наук, доц., доцент кафедри цивільної юстиції та адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Коломієць Я. Л. – канд. юрид. наук, асистентка кафедри цивільної юстиції та адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Європейський день цивільної юстиції : матеріали круглого столу,
Є24 25 жовтня 2025 р. / за заг. ред. проф. К. В. Гусарова. – Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2025. – 125 с. – Електронне наукове видання. – <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>.
ISBN 978-617-8198-18-3

У збірнику представлено наукові праці учасників круглого столу, присвяченого 22-й річниці Європейського дня цивільного правосуддя, який відбувся 25 жовтня 2025 р. на базі кафедри цивільної юстиції та адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Для науковців, викладачів, практичних працівників, студентів, а також широкого кола читачів, які інтересуються цією проблематикою.

Відповідальність за зміст поданого матеріалу несе його автор.

УДК 347.9

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8198-18-3

Європейський день цивільної юстиції : матеріали круглого столу, 25 жовтня 2025 р.

ЗМІСТ

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Гусаров Костянтин Володимирович	
Питання «касаційних фільтрів» у цивільному процесі	6
Бичкова Світлана Сергіївна	
Національне агентство з питань запобігання корупції як орган, якому законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб	8
Білянська Наталія Володимирівна	
Захист прав фізичних осіб в умовах воєнного стану	11
Кройтор Володимир Андрійович	
Тенденції трансформації системи принципів цивільного судочинства	13
Короєд Сергій Олександрович	
Обмеження права на доступ до суду з підстав відсутності предмета спору	15
Рябченко Юрій Юрійович	
Право касаційного оскарження постанови апеляційного суду, якою скасовано ухвалу суду першої інстанції, що перешкоджає провадженню у справі та направлено справу для продовження розгляду до суду першої інстанції	18
Чурпіта Ганна Вікторівна	
До питання процесуального правонаступництва у цивільному процесі України ...	21
Боровська Ірина Анатоліївна	
Окремі аспекти удосконалення інституту присяжних у цивільному судочинстві України	23
Жушман Максим Вікторович	
«Суд у смартфоні»: інтеграція послуг застосунку «Дія» в цивільне судочинство України	27
Петровський Андрій Володимирович	
Стан наукової розробки проблеми інституту спрощених судових процедур у цивільному процесі України: актуальні питання сьогодення	30
Попов Олександр Ігорович	
Ухвала суду першої інстанції як об'єкт касаційного перегляду: окремі нариси судової практики	35
Савчин Неля Миколаївна	
Значення матеріально-правових положень для регламентації обов'язку доказування у цивільному процесі	39
Гурак Любов Василівна	
Вплив воєнного стану на дотримання процесуальних строків у цивільному судочинстві	42
Гузе Костянтин Анатолійович	
Висновки ЄСПЛ у справі «Mukiy v. Ukraine» щодо участі прокурора в суді поза межами кримінальної сфери: деякі критичні аспекти	45
Дюкарєва Світлана Володимирівна	
Сторони та треті особи у справах про визнання активів необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави	48
Колісник Олена Вікторівна	
Підтвердження повноважень адвоката у цивільному процесі: дискусійні питання	50

Коломієць Яна Леонідівна

Право на участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції: межі судової дискреції 53

Іжик Андрій Васильович

Фіксація переходу права майбутньої вимоги у договорах факторингу 57

Голубенко Тетяна Вікторівна

Відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення, в контексті забезпечення доступу до правосуддя 59

Мельниченко Владислав Сергійович

До питання судового захисту цивільних прав 63

Фурсов Ярослав Олександрович

Інститут судових викликів та повідомлень в Україні: виклики воєнного стану та необхідність гарантування права на захист 65

Хомутецький Даниїл Сергійович

Розгляд зразкових справ як можливий механізм забезпечення єдності судової практики цивільного судочинства 69

Голощатов Кирило Євгенович

Оголошення на вебпорталі судової влади як винятковий спосіб повідомлення про судові засідання: переваги та недоліки 71

Мороз Вікторія Олексіївна

Зупинення провадження у справах про стягнення аліментів під час воєнного стану 74

Підгородецька Вікторія Владиславівна

Належність і допустимість електронних доказів 77

ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ЗАКЛЮЧНА СТАДІЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Авторгов Андрій Миколайович

Проблемні питання судового контролю за примусовим виконанням рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів та третейських судів у виконавчому провадженні 80

Верба Ольга Богданівна, Гайченко Андрій Віталійович

Цифрова трансформація виконавчого провадження: європейські стандарти, національні виклики та вектори модернізації 83

Сібільов Денис Михайлович

Звітування щодо виконання судових рішень у цивільних справах 87

Wawrzynowicz Bogdan

Postępowanie egzekucyjne jako wynik postępowania sądowego 90

Ковачев Павло Іванович

Особливості виконання судових рішень у справах про цивільну конфіскацію за наслідками застосування санкцій 92

НОТАРІАТ ЯК ІНСТИТУТ ПРЕВЕНТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Баранкова Вікторія Валеріївна

Нотаріальна діяльність: взаємодія теорії та практики 94

Череватенко Ірина Миколаївна

Нотаріальні процесуальні особливості посвідчення заповітів та довіреностей за кордоном консульськими установами України 98

РОЗВИТОК ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ РЕАЛІЯХ

Вільчик Тетяна Борисівна

Європейська інтеграція адвокатури в умовах сучасних викликів 101

Паскар Ауріка Лазорівна

Право на правничу допомогу як складова доступності адміністративного судочинства 106

Ковальова Яна Олександрівна

Конвенція Ради Європи про захист професії адвоката 108

Безега Тетяна Михайлівна

Роль історичного розвитку у формуванні двох основних сучасних європейських моделей організації адвокатської професії 112

Шпак Максим Володимирович

Проблемні питання надання безоплатної правничої допомоги в цивільному судочинстві України 116

Демиденко Дарія Сергіївна

Безоплатна правова допомога під час воєнного стану: правовий захист внутрішньо переміщених осіб 118

Сербина Єлизавета Вадимівна

Генеральні адвокати Суду Справедливості ЄС як елемент публічної адвокатури: порівняльно-правовий аспект та можливості для України 121

Паскар Ауріка Лазорівна,
канд. юрид. наук, доц.,
доцент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ПРАВО НА ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ ЯК СКЛАДОВА ДОСТУПНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Ключові слова: правнича допомога, доступність адміністративного судочинства, адвокат, доступ до суду.

Право на судовий захист та створення ефективного механізму доступу особи до суду – вирішальний чинник правової держави. Реальна, а не формальна доступність правосуддя забезпечується, зокрема, через належне функціонування в державі інституту адвокатури, як суб'єкта надання правничої допомоги на професійній основі.

Конституція України встановлює право кожної особи на отримання професійної правничої допомоги, яка може надаватися і безоплатно у передбачених законом випадках **[Помилка! Джерело посилання не знайдено., ст. 59]**. Законодавець визначає правничу допомогу як правничі послуги, що надаються з метою відновлення прав та свобод у разі їх порушення, захисту цих прав та свобод і забезпечення їх реалізації людиною та громадянином. Такі правничі послуги передбачають надання правових інформацій, консультування і роз'яснення з правових питань; складання заяв, скарг, процесуальних та інших документів юридичного характеру; представництво інтересів осіб; забезпечення захисту від обвинувачення; надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації [2, ст. 1]. Правнича допомога забезпечує комплексний захист прав і свобод громадян та сприяє їх реалізації через доступ до правових засобів захисту.

Теоретиками адміністративного процесуального права поняття правова допомога визначається як професійна, адресна, орієнтована допомога, «яка надається адвокатом стороні в адміністративному процесі під час розгляду відповідної адміністративної справи з метою захисту прав і свобод цієї сторони, їх відновлення в разі порушення з боку суб'єкта публічної адміністрації» [3, с. 183].

В Україні, для здійснення професійного захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги особам утворений та функціонує інститут адвокатури [4, п. 2 ч. 1 ст. 1]. При вирішенні справ в порядку адміністративного судочинства учасники справи уповноважені користуватися правничою допомогою. Щодо такого виду правничої допомоги як представництво – в адміністративному суді воно здійснюється виключно адвокатами (з певними встановленими законом винятками) [5, ст. 16]. Також адміністративне процесуальне законодавство передбачає

можливість отримання безоплатної професійної правничої допомоги.

Конституційним Судом України звернута увага на те, що закріплюючи право кожної фізичної особи на отримання правової допомоги. Конституція України в ч. 1 ст. 59 встановлює, що кожен має свободу обирати захисника своїх прав. Цей принцип носить загальний характер і поширюється не лише на підозрюваних, обвинувачених або підсудних, а й на всіх осіб, які мають право самостійно визначати захисника для відстоювання своїх прав та законних інтересів, що виникають у цивільних, трудових, сімейних, адміністративних та інших правовідносинах [6]. Реалізація права особи на правничу допомогу можлива не тільки в кримінальному процесі, але й у різних сферах судочинства, зокрема адміністративному.

Врегульовуючи на європейському рівні стандарти доступу особи до правової допомоги, Комітет міністрів Ради Європи наголошує на тому, що право на справедливий суд і доступ до правосуддя є основою демократії. Щоб забезпечити це право, потрібно усунути економічні перешкоди через систему правової допомоги. Надання правової допомоги — не благодійність, а обов'язок держави, і важливо також забезпечити доступ до правових консультацій для малозабезпечених осіб [7]. Держава повинна забезпечити кожному рівний доступ до правосуддя, незалежно від його матеріального становища.

Відповідно до ст. 47 Хартії Європейського Союзу про основоположні права (Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000/C 364/01), кожна особа, права якої порушено, має право на ефективний засіб правового захисту перед судом, а також на справедливий і публічний розгляд справи протягом розумного строку судом, який має бути незалежним та неупередженим. У другому абзаці статті закріплено, що кожен має можливість отримати пораду, захист і представництво, а у третьому — що правова допомога надається тим, хто обмежений в ресурсах, якщо така допомога є необхідною для забезпечення ефективного доступу до правосуддя [8]. У даному контексті правова допомога розглядається як необхідний механізм забезпечення ефективності такого доступу, особливо для осіб, які не мають достатніх матеріальних ресурсів для самостійного фінансування свого захисту.

Особливості та порядок надання безкоштовної юридичної допомоги визначені Законом України «Про безоплатну правову допомогу». Суть безоплатної правничої допомоги полягає в тому, що держава гарантує кожній особі можливість отримати необхідну юридичну підтримку безкоштовно або частково за рахунок державних коштів [2]. Мета такої допомоги — забезпечити захист прав і свобод людини та відновити їх у разі порушень.

Щодо перспективних напрямків розвитку інститут професійної правничої допомоги в адміністративному судочинстві, науковцями відмічається, що покращення якості правничої допомоги в Україні має ґрунтуватися на комплексному підході, що включає вдосконалення

законодавчої бази відповідно до міжнародних стандартів, упорядкування діяльності суб'єктів надання допомоги з урахуванням професійних та етичних критеріїв, систематичне інформування громадян про доступні послуги та врахування думки населення через соціологічні дослідження для виявлення проблем і пропозицій щодо покращення реалізації права на професійну правничу допомогу [3, с. 187].

Отже, підвищення доступності адміністративного судочинства можливе лише за умови розвитку адвокатури як активного учасника правової системи, здатного захищати права і свободи людини у відносинах із державою.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show>.
2. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.
3. Надання професійної правничої допомоги при вирішенні адміністративних справ в Україні : навч. посіб. / О. Ю. Дрозд, А. В. Боровик, М. Р. Іванців та ін. Одеса : Юридика, 2024. 212 с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
5. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
6. Рішення Конституційного Суду України від 16 листоп. 2000 р. № 13-рп/2000 : офіційне тлумачення положення ч. 1 ст. 59 Конституції України. Конституційний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00#Text>.
7. Рада Європи. Комітет міністрів. Резолюція 78(8) про юридичну допомогу та консультації від 2 берез. 1978 р. URL: <https://rm.coe.int/coe-rec-78-8-on-legal-aid-and-advice/1680a72d4d>.
8. Charter of Fundamental Rights of the European Union: 2000/C 364/01, Art. 47. Official Journal of the European Communities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

Ковальова Яна Олександрівна,
канд. юрид. наук, доц.,
асистентка кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого